

Dr. sc. **Željko Horvatić***

PROMJENE HRVATSKOG MATERIJALNOG KAZNENOG PRAVA NOVELOM KAZNENOG ZAKONA 2006. GODINE

(Opći osvrt na glavna obilježja tih promjena)

1. JEDINSTVENA CJELINA KRIMINAPOLITIČKIH RAZLOGA I CILJEVA DVIJU NOVELA KZ-a (2004. g. i 2006. g.)

Već je dobro poznato da se zadnja novela KZ-a iz 2006.g. najavljivala kao “druga faza reforme materijalnog kaznenog prava”, iza prve koja se već ostvarila 2004.g. (Nije od osobite važnosti, ali je zanimljivo da su obje novele u vremenskoj razlici od dvije godine stupile na snagu istog datuma – 1. listopada 2004. odnosno 2006. g.)

Zašto je i kako predlagatelj Zakona o izmjenama i dopunama glavnog izvora hrvatskog materijalnog kaznenog prava razloge i ciljeve tih promjena podijelio na te dvije novele, može se doznati iz obrazloženja prvog prijedloga iz 2004. godine: “... u prvoj se fazi valja ograničiti samo na one promjene Kaznenog zakona koje su neophodne i hitne a za koje nisu potrebne temeljite znanstvene, stručne, praktične i kriminalnopolitičke analize i prosudbe o njihovoj opravdanosti ... U drugoj fazi, koja slijedi i nastavlja se vremenski odmah iza prve, sukladno programu Vlade RH koja je istakla odlučnost osiguranja potrebnih pravnih uvjeta za sankcioniranje kriminalnih radnji i njihovih počinitelja i definiranje gospodarskog i organiziranog kriminala utvrđivanjem odgovornosti na svim razinama, pomno će se analizirati svi raniji i novi teoretski, praktični i politički prijedlozi i razlozi za promjene kaznenog prava te će se odlučiti koje je od njih i zašto potrebno predložiti Hrvatskom saboru. To se odnosi na kompleksno pitanje općeg i linearnog pooštrenja represije, pa i uvođenja kazne doživotnog zatvora, produljenja rokova zastare, prisilne naplate novčane kazne i dr. što je u uskoj svezi s odnosom postojeće zakonske i sudske politike kažnjavanja, naime, kako je i u kojoj mjeri dosadašnji zakonski represivni sustav primjenjivan u sudskoj praksi, i kakvi su odnosi između zastrašujućeg, generalnopreventivnog učinka propisanih kazni i specijalnopreventivnih učinaka primijenjenih kaznenopravnih sankcija u našem

* Dr. sc. Željko Horvatić, professor emeritus Sveučilišta u Zagrebu, predsjednik Akademije pravnih znanosti Hrvatske

sustavu kaznenog pravosuđa. Sve to imajući stalno na umu podatke o kretanju kriminala i njegovu fenomenologiju te načela vladavine prava koja se odnose i na temelj i ograničenje kaznenopravne prisile ali i na učinkovitu zaštitu temeljnih osobnih sloboda i prava čovjeka te drugih prava i društvenih vrijednosti zaštićenih i Ustavom RH i međunarodnim pravom od svih za ta prava i slobode pogibelnih ponašanja.” (Podcrtao Ž.H.)

U obrazloženju prijedloga novele iz 2006.g., između ostalog piše: “Sada smo oblikovali tekst druge faze koja s prvom fazom promjena ... čini jedinstvenu cjelinu promjene našeg materijalnog kaznenog prava. Time se u razdoblju od 1. listopada 2004. godine kada su stupile na snagu prve promjene tog zakona dovršava na početku mandata ove Vlade najavljeni zadatak koji je dio ostvarenja ciljeva sustavne politike redukcije i suzbijanja kriminala kaznenim pravom kao kriminalnopolitičkog instrumenta zaštite temeljnih ustavnopravnih vrijednosti, ljudskih prava i sloboda, usuglašenog s najaktualnijim europskim i svjetskim standardima za univerzalno suprotstavljanje svim oblicima kriminala.” (Podcrtao Ž.H.)

Te dvije novele KZ-a prema zamisli i nakani predlagatelja nisu samo jedinstvena cjelina u ostvarenju netom navedenih ciljeva, već i “dio sustavne cjeline međusobno povezanih sadržaja cjelovite reforme pravosuđa u Republici Hrvatskoj” a osobito važan dio te reforme odnosi se na sustav kaznenog pravosuđa, za čije učinkovito djelovanje su osim Kaznenog zakona od osobite važnosti na primjer Zakon o prekršajima, Zakon o kaznenom postupku, Zakon o policiji, Zakon o izvršenju kaznenopravnih sankcija i organizacija kaznenih i prekršajnih sudova.” (Podcrtao Ž.H.)

Jedinstvenost razloga i ciljeva obiju novela i promjena koje se u materijalnom kaznenom pravu predlažu kao dio reforme kaznenog i sveukupnog pravosuđa u Republici ponajprije radi “redukcije i suzbijanja kriminala...” itd. u Hrvatskoj upućuju na zaključak o velikim očekivanjima predlagatelja i zakonodavnog tijela od tih novela u ostvarenju upravo kriminalnopolitičkih ciljeva najavljenih promjena.¹

O tome u kojoj će se mjeri i kada te koje od tih zamisli nakana i očekivanja ostvariti, valja suditi tek nakon proteka razumnog vremena od primjene druge i, za ostvarenje proklamiranih kriminalnopolitičkih ciljeva svakako, važnije novele od one prethodne.

¹ “Nema društva koje bi moglo biti bez kriminaliteta, ali glavni cilj politike suzbijanja kriminaliteta je njegovo smanjenje i održavanje na najmanjoj mogućoj razini.” Točka b) Preporuke R(96) Odbora ministara VE državama članicama o kriminalnoj politici. (Podcrtao Ž.H.) Citirano prema: Horvatić, Ž., Kazneno pravo i druge kaznene znanosti, Odabrani radovi, Zagreb, 2004., str. 569 -574.

2. BITNA ISTOVJETNOST PREDLOŽENIH I USVOJENIH PROMJENA KZ-a NOVELOM IZ 2006. g.

Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (novela 2006.g.) koji je Hrvatski sabor donio na sjednici 9. lipnja 2006. u svojim glavnim značajkama ne razlikuje se bitno od prijedloga te novele iz listopada 2005.g. (prvi prijedlog).

Taj je zaključak opravdan i kad se uzme u obzir da je, nakon rasprave u Hrvatskom saboru o tom prvom prijedlogu, Ministarstvo pravosuđa RH oblikovalo u travnju 2006.g. konačni nacrt prijedloga tog zakona (drugi prijedlog), budući da se on samo u nekim pojedinostima razlikovao od prethodnog teksta, dok su glavne značajke njegova sadržaja u odnosu na prethodni prijedlog ostale nepromijenjene. Te su značajke ostale nepromijenjene i poslije naknadnih intervencija u takstu konačnog prijedloga zakona o izmjenama i dopunama KZ, tijekom rasprave u Hrvatskom saboru o tom zakonu neposredno prije njegova usvajanja. (O tim promjenama posebno u 5. odjeljku ovog prikaza.)

Stručna i znanstvena stajališta o sadržaju i razlozima promjena našeg materijalnog kaznenog prava već su, u povodu najavljenih promjena u obje novele, i posebno prvog prijedloga druge novele iz listopada 2005.g., dobro poznata. (O tada najavljenim promjenama, između ostalog, opširno se raspravljalo i na redovitom godišnjem savjetovanju Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu 2005.g. V. Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu 2/2005.). S obzirom na bitnu istovjetnost prvog i drugog (konačnog) prijedloga zakonskih promjena i Zakona o izmjenama i dopunama KZ od 9. lipnja 2006., sve prijašnje rasprave i mišljenja o glavnim obilježjima prijedloga posljednjih promjena našeg Kaznenog zakona kao sadržajima de lege ferenda i nadalje su relevantne za sada već novooblikovano pozitivno hrvatsko materijalno kazneno pravo (de lege lata).

3. POOŠTRENJE REPRESIJE KAO GLAVNI KRIMINALNOPOLITIČKI RAZLOG I CILJ NOVELE IZ 2006. g.

3.1. Strategija ravnomjernijeg iskorištavanja propisanih kaznenih okvira u sudskom izboru kazne počiniteljima kaznenih djela

Prema sadržaju obrazloženja promjena KZ-a 2004. g. koji se odnosi na najavljenju "druge fazu" reforme našeg materijalnog kaznenog prava

i prema obrazloženju promjena iz 2006. g., može se zaključiti da je glavni kriminalnopolitički razlog za promjene Kaznenog zakona novelom iz 2006.g. bilo “kompleksno pitanje općeg i linearnog pooštrenja represije.” Iz daljnjeg obrazloženja te teze, međutim, jasno se može zaključiti da se tako najavljeno pooštrenje represije ne odnosi prvenstveno na pooštrenje propisanih kazni za kaznena djela u katalogu inkriminacija KZ, već na sudski izbor mjere represije koja bi, u pravilu, kao relativno određena, u zakonu trebala ostati nepromijenjena. Predlagatelj zakonskih promjena, naime, smatra, da je pooštrenje represije potrebno: “zbog ocjene da je represija koju primjenjuje sudska praksa nedovoljna u odnosu na onu koja je moguća prema postojećem zakonu i da, prema tome, ne zadovoljava kriminalnopolitičke ciljeve Kaznenog zakona.” (Podcrtao Ž.H.) Zbog toga je još navedeno da je cilj tih promjena “ostvarenje strategije kojom će se postići ravnomjernije iskorištavanje propisanih kaznenih okvira u izricanju kazni počiniteljima kaznenih djela uz istovremeno ograničenje dosadašnjih mogućnosti sudskog ublažavanja kazne” (izbora kazne koja je po mjeri ili vrsti blaža od posebne najmanje mjere represije za počinjeno kazneno djelo.) Radilo se, dakle u prvom redu o prijedlogu takvih promjena koje bi se trebale manje odnositi na postojeću zakonsku, a više na sudsku “politiku kažnjavanja”.

Smatrajući da je upravo sudska praksa u izboru vrste i mjere kazne počiniteljima kaznenih djela u primjeni KZ-a najvažniji razlog za promjene, novelom iz 2006. g. predlagatelj se poziva na obrazloženje prvobitnog sadržaja tog zakona iz 1997. g. u kojem je napisano i ovo: “Propisivanje kazni za pojedina kaznena djela u Prijedlogu Kaznenog zakona temelji se na dosadašnjoj kaznenoj politici zakonodavca ali s dvije izražene tendencije: prije svega ide se za tim da kazneni okviri budu dovoljno ‘široki’ radi mogućnosti individualizacije i da se istovremeno izbjegava preveliki broj težih i lakših oblika pojedinog kaznenog djela. Kazneni okviri, međutim, ne smiju biti preširoki, jer je dugogodišnja praksa pokazala da se u pravilu ‘iskorištava’ samo donja polovica postojećih raspona zatvorske kazne.” Riječ je o odnosu sudske individualizacije kazni i o volji zakonodavca koji tu individualizaciju omogućuje samo u okvirima najblaže i najstrože propisane kazne za svaki konkretni slučaj. Tome se dodaje da je u brojnim prijašnjim istraživanjima i posljednjim istraživanjem iz 2004. g., na temelju općih statističkih podataka i analizom konkretnih presuda, dokazano da godinama i decenijama ustaljene vrste i mjere kazni koje se izriču počiniteljima nekog kaznenog djela ostaju manje-više nepromijenjene i usprkos promjenama propisane kazne za to kazneno djelo.

Na temelju tih i drugih u obrazloženju navedenih spoznaja o odnosu u zakonu propisane kaznenopravne represije i one koju primjenjuju sudovi, novelom su predložene promjene kojima se istovremeno i usuglašeno nastoji djelovati na sudsku praksu tako da se:

- a) povisuju donje posebne mjere propisanih kazni za određeni broj kaznenih djela i
- b) ograničuju dosadašnje mogućnosti ublažavanja tako propisanih kazni razlikovanjem zakonskog i sudskog ublažavanja i promjenama granica takvih ublažavanja njihovim povišenjima u odnosu prema dosadašnjem propisu.

Kad se analiziraju tako najavljene promjene, može se konstatirati da su one ostvarene na slijedeći način.

Ad a) Povišeni su samo posebni minimumi kazni (ili je novčana kazna zamijenjena kaznom zatvora kao najblaža propisana kazna) za ukupno 65 inkriminacija. Osim toga, kod 31 inkriminacije došlo je do povećanja posebnog minimuma i maksimuma, a za još 32 inkriminacije uklonjena su posebne najveće mjere za propisanu novčanu kaznu, što znači da je donja granica kaznenopravne represije povišena za ukupno 128 inkriminacija (kaznenih djela). To je 13,7% ukupnog broja svih inkriminacija iz posebnog dijela KZ.

Ad b) Što se tiče ograničenja prijašnjih mogućnosti ublažavanja kazne, to je ostvareno cjelovitom promjenom čl. 57. KZ o ublažavanju kazne (podjela ublažavanja na zakonsko i sudsko ublažavanje, st. 1. i 2.) te novim, suženim granicama ublažavanja, osobito kad je riječ o sudskom ublažavanju.

Kombinacijom zakonskih intervencija povišenjem posebnih minimuma propisanih kazni za određeni broj kaznenih djela i ograničavanjem mogućnosti sudskog ublažavanja, koje je povezano upravo s posebnim najmanjim mjerama propisanih kazni, postiglo se pooštavanje represije i ujedno usmjeravanje sudske prakse na izricanje kazni koje bi, na temelju novih propisa, nedvojbeno trebale biti u većem broju (postotku) nego prije u n u t a r propisanih kaznenih okvira. Ujedno, zbog povišenih najmanjih mjera propisanih kazni za ona kaznena djela kod kojih je to učinjeno, očekivati je da će u realnosti svakodnevne sudske prakse kazne za ta djela biti strože nego prije. Time se može očekivati ostvarenje kriminalnopolitičkog razloga i cilja novele u tom dijelu promjena koji je najavljen, naime da zbog toga što je "... represija koju primjenjuje sudska praksa nedovoljna u odnosu na onu koja je moguća prema postojećem zakonu i da, prema tome, ne zadovoljava kriminalnopolitičke ciljeve Kaznenog zakona" te da se nastoji "ostvariti strategija kojom će se postići ravnomjernije iskorištavanje propisanih kaznenih okvira u izricanju kazni počiniteljima kaznenih djela uz istovremeno ograničenje dosadašnjih mogućnosti sudskog ublažavanja kazne".

3.2. Drugi sadržaji novele iz 2006. g. kojima se pooštava represivnost KZ-a

Osim strategije predlagatelja kojoj je cilj uspješnije usuglasiti propisanu i primijenjenu kaznenopravnu represiju prema počiniteljima svih i posebno

najtežih kaznenih djela, daljnje promjene, na temelju opće strategije pooštrenja represivnosti našeg materijalnog kaznenog prava, primjerice su i ove:

- Za teža kaznena djela počinjena u stjecaju, ako za njih nije propisana kazna dugotrajnog zatvora, umjesto prijašnje najveće mjere kazne zatvora od petnaest godina omogućuje se izricanje jedinstvene kazne zatvora u trajanju do dvadeset godina (čl. 53. st. 2. KZ).
- Zakonsko ublažavanje kazne koje je u KZ bilo moguće prema svim počiniteljima koji su *tempore criminis* bili smanjeno ubrojivi bez obzira na to u kojoj je mjeri njihova ubrojivost bila smanjena, ograničuje se samo prema počiniteljima koji su u vrijeme počinjenja kaznenog djela bili smanjeno ubrojivi "u znatnoj mjeri" (čl. 42. KZ).
- Uvjetna osuda više se ne može primijeniti prema počinitelju težeg kaznenog djela (za koje je zakonom propisana kazna zatvora do deset godina) ako je riječ o sudskom ublažavanju kazne, već samo kad je riječ o zakonskom ublažavanju kazne (čl. 67. st. 3. KZ).
- Zastara kaznenog progona i izvršenja kazni za najlakša kaznena djela produžuje se od dvije na tri godine (čl. 19. i 21. KZ).

3.3. Posebno pooštrenje represije za pojedina kaznena djela

Osim već prethodno navedenih kriminalnopolitičkih razloga i ciljeva novele, predlagatelj je smatrao da postoje kriminalnopolitički razlozi za pooštrenje represije i za pojedina kaznena djela zbog njihove pogibeljnosti i učestalosti, posebno gospodarskog kriminala, korupcije, organiziranog kriminala, nasilja u obitelji, pedofilije, zlouporabe droge, radi pojačane kaznenopravne zaštite djece te maloljetnih osoba od raznih oblika nasilja i policijskih službenika pri obavljanju njihovih poslova, i dr.

S obzirom na kontinuitet sadržaja prvog i drugog prijedloga i usvojene novele KZ-a iz 2006. g., potrebno je i korisno upozoriti na razlike između prvog i drugog prijedloga te novele.

Osim promjena najavljenih u prijedlogu iz listopada 2005. g., koje su, nakon rasprave o njima u Hrvatskom saboru na sjednici održanoj 29. studenoga 2005., ostale uglavnom iste, u prijedlogu novele iz travnja 2006. g. (drugi i Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama KZ) došlo je do određenih dopuna koje se odnose na glavne kriminalnopolitičke razloge i ciljeve promjena (pooštrenje represije za pojedina kaznena djela).

Te promjene smatram potrebnim evidentirati radi potpunijeg uvida u razvoj događaja u oblikovanju konačnog sadržaja novele koju nastojim u cijelosti razumjeti i tumačiti.

- a) U članku 173. KZ, kod kaznenog djela zlouporabe opojnih droga, u stavku 2. predloženo je povišenje kazne s jedne do dvanaest godina na najmanje

tri godine, što znači da izrečena kazna može biti do petnaest godina. U stavku 3. predloženo je povišenje donje posebne mjere propisane kazne s najmanje tri na najmanje pet godina zatvora, dok je u stavcima 4. i 5. predloženo povišenje posebne donje mjere kazne sa tri mjeseca na godinu dana zatvora.

- b) U članku 177. KZ za kvalificirani oblik kaznenoga djela protuzakonitog prebacivanja osoba preko državne granice predložena je promjena kaznenog okvira od šest mjeseci do pet godina na jednu do osam godina zatvora.
- c) U članku 192. KZ kod kaznenog djela spolnog odnošaja s djetetom, u stavku 1. predloženo je povišenje raspona kazne s jedne do osam godina na tri do dvanaest godina. U stavku 2. predloženo je povišenje kazne s najmanje tri godine na najmanje pet godina ili dugotrajni zatvor, što znači da izrečena kazna može biti od tri do petnaest godina ili kazna zatvora od 20 do 40 godina (dugotrajni zatvor). U stavku 3. predloženo je povišenje kazne s jedne do deset godina na najmanje tri godine, što znači da kazna može biti izrečena od tri do petnaest godina zatvora. U stavku 4. predloženo je propisivanje i kazne dugotrajnog zatvora, a u stavku 5. povećanje posebnog minimuma s najmanje pet na najmanje osam godina zatvora.
- d) U članku 195. KZ kod kaznenog djela podvođenja, u stavku 1. predloženo je povećanje donje i gornje posebne mjere propisane kazne sa tri mjeseca do tri godine na jednu do pet godina zatvora. U stavku 2. predloženo je povećanje posebne donje mjere propisane kazne sa tri mjeseca na šest mjeseci zatvora. U stavku 3. predloženo je povećanje donje posebne mjere kazne zatvora sa šest mjeseci na jednu godinu. U stavku 4. predložena je promjena kaznenog okvira s jedne do osam godina na najmanje tri godine, što znači da se može izreći kazna od tri do petnaest godina. U stavku 5. predloženo je povećanje kazne sa tri mjeseca do tri godine na jednu do pet godina zatvora, a u stavku 6. s jedne do deset godina na najmanje pet godina zatvora, što znači da se može izreći kazna od pet do petnaest godina zatvora.
- e) U članku 196. KZ kod kaznenog djela iskorištavanja djece ili maloljetnih osoba za pornografiju predloženo je povećanje posebne gornje mjere propisane kazne sa pet na osam godina zatvora.
- f) U članku 197. KZ kod kaznenog djela upoznavanja djece s pornografijom predložena je, umjesto do sada propisane novčane kazne ili kazne zatvora do jedne godine, kazna od šest mjeseci do tri godine zatvora.
- g) U članku 197.a KZ kod kaznenog djela dječje pornografije na računalnom sustavu ili mreži, u stavku 2. predložena je promjena propisane novčane kazne ili kazne zatvora do tri godine na kaznu zatvora od šest mjeseci do tri godine.
- h) U članku 233. KZ kod kaznenog djela lihvarskog ugovora predložena je promjena propisane novčane kazne ili kazne zatvora do jedne godine na kaznu zatvora od jedne do tri godine zatvora.

- i) U članku 234. KZ kod kaznenog djela iznude, u stavku 1. predloženo je povišenje posebne donje mjere propisane kazne sa šest mjeseci na jednu godinu zatvora, a u stavku 2. predlaže se povišenje od jedne na tri godine zatvora.
- j) U članku 235. KZ kod kaznenog djela ucjene, u stavku 1. predloženo je povišenje posebne donje mjere propisane kazne sa šest mjeseci na jednu godinu zatvora, a u stavku 2. predlaže se povišenje donje posebne mjere propisane kazne od jedne na tri godine zatvora.

Prijedlozi navedenih promjena, koji su rezultat rasprave o prvom prijedlogu novele u Hrvatskom saboru, jasno i nedvojbeno dokazuju da Vlada RH kao predlagatelj prvog prijedloga, prema mišljenju tog zakonodavnog tijela, nije u dovoljnoj mjeri pooštrila represiju za određeni broj kaznenih djela. Ujedno se može zaključiti da upozorenja predlagatelja na osjetljivo i kompleksno pitanje pooštavanja represije i ustavnopravna ograničenja nisu spriječile zastupnike u najvišem državnom zakonodavnom tijelu da intervencijama u tekstu prvog prijedloga konačni prijedlog novele KZ oblikuju s još više represivnih sadržaja od onih koji su predloženi u najavi te novele.

3.4. Ograničenost kriminalnopolitičkog učinka i ustavnopravna redukcija pooštrenja represije novelom iz 2006. g.

U obrazloženju promjena KZ-a novelom iz 2006. g. predlagatelj se opravdano upustio u raspravu o kompleksnom pitanju općeg pooštrenja represije i njegovu kriminalnopolitičkom učinku. Posebno je upozorio na ustavno ograničenje o primjeni represije u našem pravnom sustavu i na sudsku praksu koja prema počiniteljima kaznenih djela ne primjenjuje onu mjeru represije koju prema propisanim kaznama mogu zakonodavavno tijelo i javnost opravdano očekivati.

Predlagatelj znanstveno utemeljeno upozorava na nesporazum koji ometa ispravno shvaćanje kaznene politike, naime da se u ocjenama kaznene politike zakonodavca i sudbene vlasti polazi od pogrešne teze o uspješnosti kriminalne politike kao rezultata pojačane kaznene represije (što više represije – manje kriminala), kao i na to da je jedno od temeljnih načela hrvatskog Ustava i kaznenog prava propisivanje i primjena represije u granicama njezine nužnosti i primjereno opasnosti za zaštićene vrijednosti i dobra. O ograničenosti kaznenopravne prisile u propisivanju kaznenopravnih sankcija (njihovih vrsta i mjera) posebno se očituje naš Kazneni zakon u odredbi iz članka 1. koji glasi:

- (1) Kaznena djela i kaznenopravne sankcije propisuju se samo za ona ponašanja kojima se tako ugrožavaju ili povrjeđuju osobne slobode i prava čovjeka te druga prava i društvene vrijednosti zajamčene i zaštićene Ustavom Republike Hrvatske

i međunarodnim pravom da se njihova zaštita ne bi mogla ostvariti bez kazneno-pravne prisile.

- (2) Propisivanje pojedinih kaznenih djela te vrste i mjere kaznenopravnih sankcija za njihove počinitelje temelji se na nužnosti kaznenopravne prisile i njezinoj primjerenosti jakosti i naravi opasnosti za osobne slobode i prava čovjeka te druge društvene vrijednosti.

Predlagatelj promjena uvjeren je da najavljene promjene, kojima se nesumnjivo pooštava represivna strategija hrvatskog materijalnog kaznenog prava, nisu u suprotnosti s ovim načelom pa u obrazloženju prijedloga konstatira: "Opisane postavke ostale su nepromijenjene pa razloga za bilo kakvu promjenu članka 1. KZ nema. Stoga za propisivanje kaznenopravne represije i kod ovih promjena u 2005. g. KZ vrijede i nadalje ova načela i ovaj zakonski temelj." Moglo bi se zaključiti da su, po predlagatelju, te promjene još uvijek u okvirima i suvremenih europskih postavki, načela i standarda o ograničenju represije.² S tim u svezi postavilo se i pitanje je li u našem represivnom sustavu - nakon što je od ukidanja smrtne kazne u RH, tijekom sedam godina maksimalna "doza" represije u KZ bila kazna zatvora do najviše dvadeset godina, a od 1. siječnja 1998. do najviše četrdeset godina te da je jedan prijedlog izmjena KZ predviđao pooštrenje represije propisivanjem i kazne zatvora doživotnog trajanja (doživotni zatvor, dosmrtni zatvor, oduzimanje slobode zauvijek) - ovom novelom potrebno uvesti takvu kaznu oduzimanja slobode počiniteljima najtežih kaznenih djela. To je pitanje koje se postavlja i u onim malobrojnim europskim državama u kojima je takva kazna propisana u njihovom kaznenopravnom sustavu.

U obrazloženju prijedloga ove novele KZ o tome piše: "Na pitanje za ili protiv te kazne odgovor nije samo da ili ne, već se odgovor mora odnositi na konkretni kaznenopravni sustav. Ako naime, kao u našem, postoji kazna dugotrajnog zatvora s maksimumom od 40 godina, onda kriminalnopolitički nije opravdano uvoditi kaznu doživotnog zatvora za koju bi se sudovi još rjeđe odlučivali nego za sadašnju dugotrajnog zatvora koju ionako rijetko izriču. Uostalom za prosječnog počinitelja najtežih kaznenih djela u životnoj dobi od oko 30 - 40 godina maksimalna kazna po postojećem hrvatskom kaznenom pravu omogućava i osigurava njegovo udaljavanje iz društva dok ne navrší 70 odnosno 80 godina života. Prema tome, budući da kritika nedovoljne represije prema počiniteljima najtežih zločina kod nas nije zapravo usmjerena prema tobožnjoj blagosti u zakonu propisanih kazni, već prema onim kaznama koje

² Tako npr. točka c) Preporuke R(96) Odbora ministara VE državama članicama o kriminalnoj politici: "Unatoč velikoj opasnosti kriminalnih postupanja, u borbi protiv počinitelja kaznenih djela ne može se odstupiti od temeljnih načela demokratske države, vladavine prava i zaštite temeljnih ljudskih prava." Citirano prema: Horvatić, Ž., op. cit. u bilj. 1.

sudovi primjenjuju, uz argumente da se uvede kazna doživotnog zatvora ne vodi se dovoljno računa o tome da se sadašnja najviša kazna od 40 godina zatvora ne izriče onda kada je u zakonu propisana.”

Predlagatelj je smatrao potrebnim upozoriti i na to da bi uvođenjem kazne doživotnog zatvora javnost bila dovedena u zabludu da se na taj način garantira veća sigurnost i smanjenje opasnosti od najtežih zločina. Ograničenje problematike uspješnosti u zakonu propisane represije i njezine primjene samo na pitanje kazne doživotnog zatvora predlagatelj smatra pogrešnim, jer strategija prevencije treba biti usmjerena na onaj njezin sadržaj koji je moguć i ostvariv prema postojećem kaznenopravnom sustavu represije, s promjenama koje se sada predlažu i koje imaju cilj utjecati na sudsku praksu u primjeni odgovarajuće mjere represije unutar propisanih kazni za pojedina kaznena djela iz kataloga.

Tome treba dodati da novela kao mjeru pooštrenja represije umjesto uvođenja kazne doživotnog zatvora smatra opravdanim uvesti ograničenje uvjetnog otpusta u odnosu na sadašnji propis. Tako, osoba osuđena na maksimalno trajanje kazne dugotrajnog zatvora ne će moći biti puštena na uvjetni otpust prije no što izdrži najmanje 30 godina zatvora, a pod najpovoljnijim uvjetima ne prije 20 godina izdržane kazne. Time se, zapravo, očekivano trajanje oduzimanja slobode prema našem KZ izjednačava s onim kaznenim pravima u kojima je propisana kazna doživotnog zatvora. (Zanimljivo je napomenuti da Ured za ljudska prava Vlade RH nije podržao tu promjenu s obrazloženjem da se čak u sustavima gdje postoji kazna doživotnog zatvora osuđenoj osobi može odobriti uvjetni otpust već nakon 15 godina izdržane kazne!)

Kad se analizira u kojoj su mjeri i kako u konačnom tekstu novele ostvareni kriminalnopolitički razlozi i ciljevi promjena našeg materijalnog kaznenog prava, smatram da se ipak ne radi o zahvatu koji bi se zbog znatnog pooštrenja represije mogao ocijeniti neprimjerenim suvremenom kaznenom pravu.³ Taj se, izričito represivni zahvat, naime, ponajprije odnosi na relativno mali broj odabranih kaznenih djela za koja je povišena gornja granica represije, koja m o ž e, ali, i to treba uvijek ponavljati, i n e m o r a biti primijenjena u sudskoj praksi. Ona je i dalje “rezervirana” za najteže slučajeve stjecaja brojnih otegotnih okolnosti u smislu općeg pravila za izbor vrste i mjere kazne po čl. 56. KZ koji je ostao nepromijenjen. Samo za pet inkriminacija (kaznenih djela) povišen je samo posebni maksimum, a kad se tome dodaju i ona kaznena djela kod kojih je osim povišenja posebne najmanje mjere povišena i posebna najveća mjera (31), ukupno je gornja granica represije povišena za 36 inkriminacija ili za 3,2% ukupnog broja propisanih kazni za sve oblike kaznenih djela.

³ Sasvim suprotno stajalište zastupa npr. F. Bačić koji u usmenom izlaganju na Interkatedarskom sastanku kaznenopravnih znanosti hrvatskih pravnih fakulteta (Rijeka, 6. i 7. 10. 2006.) smatra pooštrenje represije posljednjom novelom KZ - neprihvatljivim.

Teza o “mjerilu” represivnosti nekog zakona, pa i novele koju analiziramo, na temelju maksimalne “doze” propisane represije za kaznena djela u katalogu inkrimancija nekog zakona znanstveno je opravdana budući da se temelji na dobro poznatim i usvojenim kriterijima u teoriji kaznenog prava, po kojima se težina kaznenog djela i odnos tog djela prema drugim kaznenim djelima u katalogu inkriminacija primarno određuje najvećom mjerom kazne koja je propisana za neko kazneno djelo. Donje granice samo su pomoćni korektivi te klasifikacije (isti maksimum, manji minimum blaže djelo od – isti maksimum, teži minimum itd.).

Valja također konstatirati da posljednjom novelom našeg KZ-a nije znatnije povećan broj težih i najtežih kaznenih djela niti su bitno ili znatnije promijenjeni odnosi težine kaznenih djela u tom zakonu.

Iako se konstatacije o manje ili više značajnijoj represivnosti našeg KZ-a nakon posljednje novele mogu jednako uspješno braniti i napadati uporabom uvijek nedovoljno pouzdanih i općih statističkih pokazatelja o broju i postotku pooštrene represije u propisanim kaznama, ipak ih, sa svim rezervama, treba radi potpunosti informacije o analiziranim promjenama predočiti.

Prije svega statistički proračun predlagatelja kako je navedeno u Konačnom prijedlogu novele:

“Usporedbom propisanih kazni prema postojećem KZ (dakle nakon I. faze promjena) pooštreno je 13 kaznenih okvira što je bilo 1,83% ukupnog broja svih propisanih kazni.

U II. fazi promjena pooštreno je daljnjih 116 kaznenih okvira što je od ukupnog broja kaznenih okvira za sve inkriminacije (711) 16,32%.

UKUPNO u I. i II. fazi promjena KZ pooštreno je 129 kaznenih okvira što je 18,15% ukupnog broja propisanih kazni za sve inkriminacije.”

Osim ovdje prikazanih promjena kaznenih okvira, promijenjeni su još i posebni okviri propisanih novčanih kazni tako da se umjesto ograničenja s određenim najvišim dnevnim dohotkom manjim od općeg maksimuma te vrste kazne (npr. 150 dnevnih dohodaka sl.) u prijedlogu omogućuje izricanje i viših iznosa do općeg maksimuma te kazne. U I. fazi na taj način pooštreno je 11 kaznenih okvira, a u II. fazi još 36, tako da bi nakon tih korekcija, prilikom izricanja novčanih kazni sudovi bili doista samo iznimno ograničeni dosadašnjim posebnim maksimumima novčanih kazni. Te korekcije predlagatelj također opravdano smatra “pooštrenjem zakonske kaznenopravne represije.”

Prema izračunu koji je već spomenut u ovom prikazu (broj inkriminacija za koje je povećana samo minimalna, za koja je povećana samo maksimalna i obje minimalna i maksimalna “doza” represije), može se smatrati da je represija pooštrena za ukupno 16,9% inkriminacija.

Taj podatak gotovo je identičan s izračunom po kojem je u odnosu prema inkriminacijama u KZ p r i j e novele sada represija pooštrena za 16,55% kaznenih djela, a ako se uzmu u obzir i nove inkriminacije, ukupni postotak represivnog zahvata novelom odnosio se na 18,28% ukupnog broja kaznenih djela propisanih Kaznenim zakonom.⁴

Očito da je u sva tri izračuna riječ o gotovo identičnim pokazateljima promjena. (Razlike su vjerojatno zbog toga što se kao temelj izračuna ne uzima uvijek ista baza, u k u p a n broj inkriminacija u posebnom dijelu KZ-a – svi privilegirani ili kvalificirani oblici kaznenog djela po svim stavicama i sl.) Radi potpunije i konačne ocjene o intenzitetu povećane represivnosti, te doista samo orijentacijske pokazatelje treba, naravno, detaljnije analizirati. To osobito zbog toga što se neke od intervencija mogu doista smatrati “blagom korekcijom” prije propisanih okvira (tako npr. promjena od najmanje mjere sa tri na šest mjeseci kazne zatvora i sl.), a neke vrlo značajnom promjenom stajališta zakonodavca o minimalnoj represiji za počinitelja nekih kaznenih djela (tako npr. promjena posebne najmanje mjere od pet na deset godina kazne zatvora i sl.).

Smatram, nadalje, da tom novelom KZ-a iz 2006. g. nije promijenjen ni odnos primijenjenog načela zakonitosti i individualizacije kazne u njegovu suvremenom značenju. Načelo zakonitosti (*nulla poena sine lege*) garantira, naime, svakom građaninu da ne će biti kažnjen strože od najteže propisane vrste i mjere kazne za određeno kazneno djelo i istovremeno je garancija da će biti kažnjen upravo određenom vrstom i mjerom kazne koja se na osnovi zakonskih propisa mogla s dosta visokim stupnjem vjerojatnosti i izvjesnosti predvidjeti po pravilu o izboru vrste i mjere kazne i sudskoj praksi. Načelo individualizacije u propisivanju i izricanju kazne pak, osigurava optimalnu realizaciju svrhe kažnjavanja na taj način što se za određeno kazneno djelo konkretnom počinitelju izabire ona vrsta i mjera kazne od propisanih za to djelo koja je s obzirom na sve subjektivne i objektivne okolnosti najviše prilagođena tom slučaju.⁵ S obzirom na rečeno o broju i postotku kaznenih djela za koja je posljednjom novelom KZ-a povišena gornja granica propisane represije i relativno malobrojnim zahvatima kojima bi se smanjili prijašnji okviri propisanih kazni, opravdano je smatrati da tom novelom nisu prouzročene značajnije promjene u odnosu ostvarenja načela zakonitosti i individualizacije kazne u hrvatskom materijalnog kaznenom pravu kako je ono uspostavljeno u prvom tekstu KZ-a iz 1997. g.

Što se tiče drugih općih intervencija, kojima se prema zamisli predlagatelja također pooštava represivni karakter KZ-a, već sam na odgovarajućem mjestu ovog prikaza pokušao objasniti da je zapravo riječ o nastojanju kojim

⁴ Taj je izračun je na moj prijedlog sačinila M. Munivrana, asistentica na Katedri za kazneno pravo Pravnoškog fakulteta u Zagrebu.

⁵ Horvatić, Ž., Principi legaliteta i individualizacije kazne... JRKKP, 1/79.

se prvenstveno htjelo postići ravnomjernije iskorištavanje propisanih kaznenih okvira u izricanju kazni počiniteljima kaznenih djela uz istodobno ograničenje dosadašnjih mogućnosti sudskog ublažavanja kazne. Bilo bi, naravno, pogrešno negirati da sporedni učinak tih promjena ima također represivni karakter i sadržaj.

Tome smatram potrebnim dodati da za cjelovitu ocjenu represivnosti našeg materijalnog kaznenog prava i osobito o intenzitetu te represivnosti nakon novele KZ-a iz 2006. g. i inače, za druge potrebe, posebnu pozornost treba usmjeriti na definiranje i analizu preventivnih, retributivnih i represivnih sadržaja u tom ili bilo kojem drugom kaznenom zakonu. Pritom se treba suočiti s nekim istinama, kao npr. onom da je svrha kažnjavanja u suvremenom, pa i našem, kaznenom pravu isključivo preventivna - znanstveno neutemeljena, neistinita i neprihvatljiva. Ona je posljedica pogrešnog izjednačavanja odmazde s retribucijom i straha od konstatacije koja bi suvremeno kazneno pravo mogla označiti kao konzervativno, zastarjelo, osvetničko i nepravedno (jednom riječju necivilizirano). To je, nažalost, ne samo u znanosti kaznenog prava, već i u drugim društvenim znanostima poznata "crno - bijela" tehnika prosudbe o "nazadnom" i "naprednom" kojom se nepotrebno umanjuje znanstvena vrijednost zaključaka o tome što doista jest njihovom adaptacijom prema onome što bi, valjda, trebalo biti. Retribucije odnosno represije koja je točno određena po svojim sastojcima i koja je usuglašena s općepriznatim standardima o ljudskim pravima i slobodama, s načelom zakonitosti, razmjernosti i pravednosti kazne i ostalim civilizacijskim dostignućima neophodno primjenljivima za kaznenopravnu represiju prema počiniteljima kaznenih djela, ne treba se plašiti kao ostatka prošlosti kojeg se treba odreći, već je treba prepoznati kao prednost koja svojim univerzalnim i globalnim značenjem povezuje prošlost i sadašnjost, kao konstantu postojanja ljudskih zajednica kojom se ne odmiče od svoje tradicije prisposobljene novim spoznajama. Prema tome, kad se tvrdi da je u svakoj kazni sadržano, makar i u krajnje reduciranoj mjeri, u biti zlo, valja se suočiti s istinom da je u svakoj kazni sadržan u određenoj mjeri njezin retributivni sadržaj, cilj i svrha. Za samo postojanje retribucije valja ponovo upozoriti na bitan sadržaj iz čl. 59. KZ-a kada "posljedice kaznenog djela počinjenog iz nehaja tako teško pogađaju počinitelja da je kažnjavanje nepotrebno radi ostvarenja njegove svrhe." Time je uspostavljena nedvojbeno relacija između zla koje je počinjeno i zla koje je nedvojbeno sadržano u propisanoj kazni a koje je već i bez kažnjavanja stiglo počinitelja, pa budući da je takvim stjecajem okolnosti prema njemu već "primijenjeno" zlo koje je sadržano u propisanoj kazni za to djelo, država odustaje od primjene zla iz kaznenog zakona.⁶

⁶ V o tome pobliže Horvatić, Ž., Cvitanović, L., Politika suzbijanja kriminaliteta, Zagreb, 1999., str. 126 i 127.

4. ZAKONSKE INTERVENCIJE RADI UČINKOVITIJEG PREVENTIVNOG DJELOVANJA ODREĐENIH SIGURNOSNIH MJERA

Osim pooštrenja kaznenopravne represije predlagatelj se u okviru strategije učinkovitije politike suzbijanja kriminala, radi specijalne prevencije određenih kaznenih djela (da počinitelj ubuduće ne ponavlja kriminalno djelovanje), odlučio i na određene promjene drugih kaznenopravnih sankcija, i to upravo sigurnosnih mjera, sa sljedećim obrazloženjem:

a) Obvezno psihijatrijsko liječenje.

Analiza fenomenologije u dosadašnjoj primjeni KZ upućuje na zaključak da bi se najdulje trajanje sigurnosne mjere obveznog psihijatrijskog liječenja uz odgovarajuću kaznu oduzimanja slobode trebalo od tri produžiti na pet godina, pa je u tom smislu predložena promjena propisa iz članka 75. KZ.

b) Zabrana obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti.

Smatralo se također opravdanim u cilju učinkovitijeg ostvarenja svrhe sigurnosne mjere zabrane obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti (otklanjanja uvjeta koji omogućuju ili poticajno djeluju na počinjenje novog kaznenog djela) maksimalno trajanje te mjere od sadašnjih pet godina produžiti na deset godina. U tom je smislu predložena promjena propisa iz članka 77. KZ.

c) Zabrana upravljanja motornim vozilom.

Kod sigurnosne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom, zbog sve većeg broja kaznenih djela protiv sigurnosti prometa s najtežim posljedicama, predlagatelj je smatrao potrebnim najveću dosadašnju mjeru te zabrane upravljanja motornim vozilom od pet godina povisiti na deset godina, a u slučaju ponovljenog djela protiv sigurnosti prometa sa smrtnim posljedicama, takva se zabrana po prijedlogu može prema počinitelju primijeniti zauvijek (čl. 78. KZ).

5 . PROMJENE PRIJEDLOGA NOVELE U SABORSKOJ RASPRAVI PRIJE USVAJANJA

U odjeljku 3.3. opisane su sve dopune prvog prijedloga novele koje su uvrštene u tekst drugog prijedloga. No tim dopunama, koje su povećale broj inkriminacija i selektivno pooštrile represiju, u tijeku rasprave u Hrvatskom saboru o drugom i konačnom prijedlogu promjena našeg materijalnog kaznenog prava nisu prestale intervencije koje su unijele daljnje razlike između prvobitno i kasnije predloženog i konačno usvojenog teksta novele KZ iz 2006.g.

Četiri su takve intervencije koje s kriminalnopolitičkog i kaznenopravnog (teoretskog i praktičnog) gledišta zaslužuju punu pažnju:

- a) Dopuna članka 89. novim stavkom 36. koji glasi:
“Zločin iz mržnje jest svako kazneno djelo iz ovoga Zakona, počinjeno iz mržnje prema osobi zbog njene rase, boje kože, spola, spolne orijentacije, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovine, rođenja, naobrazbe, duštvenog položaja, dobi, zdravstvenog statusa ili drugih osobina” i s tim u svezi novi kvalifikatorni razlog u čl. 91. st. 6. “tko drugoga usmrti iz mržnje...”
- b) Dopuna članka 19. novim stavkom 3. koji glasi:
“Zastara kaznenog progona za kaznena djela počinjena na štetu djeteta i maloljetne osobe ne teče do njihove punoljetnosti.”
- c) Propisivanjem samo novčane kazne, odnosno izostavljanjem do sada alternativno propisane kazne zatvora, za kaznena djela uvrede (čl. 199. st. 1. i 2.), klevete (čl. 200. st. 1. i 2.), iznošenja osobnih ili obiteljskih prilika (čl. 201. st. 1. i 2.), i predbacivanja kaznenog djela (čl. 202. st. 1. i 2.).
- d) Izmjena članka 52. do sada o “zamjeni”, a po noveli o “izvršenju” novčane kazne, naime da se u slučajevima kad je za kazneno djelo propisana samo novčana kazna, ubuduće ona naplaćuje prisilno, a ako se tako ne može naplatiti, sud će je zamjeniti radom za opće dobro po formuli: jedan dnevni dohodak = jedan dan takvog rada, uz maksimalno trajanje do šezdeset dana.

(Prigovore Kluba zastupnika jedne stranke vezane za zastarne rokove zašto oni nisu povećani i za teža, a ne samo najlakša kaznena djela, predlagatelj nije prihvatio iz razloga što su, kako je obrazložio: “oni primjereni i dostatni. Tako, za najteža kaznena djela apsolutna zastara je pedeset godina te niti jedno teško kazneno djelo nije palo u zastaru.”)

Komentar tih promjena

Ad a) Intervencija “last minute” koja je nespretno ubačena u članak 89. kao jedno od “značenja izraza u ovom Zakonu” (čl. 89. t. 36.), zbog čega se, prema tumačenju na temelju mjesta te interpolacije u zakonu, može odnositi samo na članak 91. st. 6. koji je noveliran kao kvalificirani oblik ubojstva osim dosadašnjim motivima (bezobzirna osveta ili druge osobito niske pobude) i upravo “mržnjom”. Tu bi se, dakle radilo o ubojstvu iz mržnje, kao zločinu iz mržnje kako je opisano u čl. 89. t. 36. Čini se da je predlagatelj amadmana (Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora) imao namjeru svako kazneno djelo koje je počinjeno s tim motivom smatrati zločinom iz mržnje. Tako je uostalom i u ekspresiji: “Zločin iz mržnje

jest svako kazneno djelo iz ovoga Zakona, počinjeno iz mržnje prema osobi zbog..." itd. (Podcrtao Ž.H.) Ipak, to nije tako jer je Odbor istim amandmanom na svojoj 40. sjednici od 9.5.2006. predložio i promjenu u članku 91. (teško ubojstvo) dodavanjem kvalifikatornog elementa "iz mržnje". Time se, dakle, primjena "zločina iz mržnje" u hrvatskom materijalnom kaznenom pravu ograničava samo na to kazneno djelo. Po drugom mogućem stajalištu (koje se u medijima pojavilo i kao percepcija javnosti) na temelju doslovnog gramatičkog, pa i logičkog tumačenja, i bez obzira na to što je pojam tog "zločina" i takve "mržnje" lociran u "značenje izraza u ovom Zakonu", doista bi (ako se ostvare propisani zakonski uvjeti) svako kazneno djelo npr. uništenje ili oštećenje tuđe stvari (čl. 222. KZ), moglo biti "zločin iz mržnje" ako bi se u "pobudama iz kojih je kazneno djelo počinjeno" (čl. 56. KZ) dokazalo da se radilo o u čl. 89. t. 36. opisanoj mržnji. Sud u takvim slučajevima ne bi pogriješio kad bi tu okolnost smatrao obvezno otegotnom. No, u tom slučaju ne izravnom primjenom čl. 89. t. 36., već interpretacijom da takvu mržnju zakon smatra kvalifikatornom okolnosti u čl. 91. pa slijedom toga interpretacijom *inter lege* valja je kod nekog drugog delikta (prvenstveno protiv života i tijela i drugih kaznenih djela nasilja, a ako treba i šire...) tumačiti i smatrati otegotnom okolnosti u konkretnom slučaju. Pritom želim posebno upozoriti da se takvo kazneno djelo može počinuti ne samo na štetu pripadnika neke manjine u određenoj sredini već počinitelj može biti osoba iz bilo koje skupine, a žrtva iz neke druge skupine po bilo kojoj razlici izričito navedenoj u čl. 89. t. 36. ili bilo kojoj drugoj osobini. Baš me zanima primjena te zakonske interpolacije u sudskoj praksi.

Ad b) Ta je odredba zanimljiva i svakako joj je intencija da dijete i maloljetna osoba odlučuje kao žrtva nekog kaznenog djela o svojim slobodama i pravima i prijavljivanju kaznenog djela i neovisno o svojim roditeljima, skrbnicima itd. dok su maloljetni. (Pa i kad su te osobe, možda, upravo i počinitelji nekog kaznenog djela na štetu djeteta ili maloljetne osobe.) Tu se međutim otvara niz pitanja sa stajališta svrhe kažnjavanja, o pitanju apsolutne zastare (obuhvaća li izričaj "ne teče" i "ne će nastupiti" kad apsolutna zastara "nastupa u svakom slučaju", a nije promijenjeno u čl. 20. st. 6. dodatkom "osim kada se radi o slučaju iz čl. 19. st. 3. ili sl. (Pritom u brzini promjena pogrešno je st. 3. označen kao st. 2. pa u službenom tekstu u Narodnim novinama imamo dva stavka 2. u tom članku Zakona!) Za primjenu tog propisa treba sa zanimanjem čekati prvu presudu do koje vjerojatno ne će tako skoro doći jer se djelo treba dogoditi nakon 1. listopada 2006., a dijete ili maloljetna osoba mora nakon toga postati punoljetna. Ako je netko mislio (valjda ne i predlagatelj) da će se taj propis kao stroži zakon primijeniti retroaktivno na slučaj koji se dogodio prije stupanja na snagu novele, bio je i ostat će u zabludi. To neodoljivo asocira na uporno inzistiranje nekih zastupnika u Hrvatskom saboru da se produlje zastarni rokovi kako bi se mogli "privesti pravdi" počinitelji

“pretvorbenih pljački”, a ne da ti slučajevi po postojećem zakonu padnu u zastaru. Zar i oni vjeruju da se stroži zakon može primijeniti na kaznena djela koja su počinjena (ili se sumnja da su počinjena) u razdoblju u kojem je važio prijašnji ili još uvijek važi ovaj zakon kao blaži od onoga koji oni predlažu? Mislim da je opravdano vjerovati da znaju za zabranu retroaktivnosti, ali kada traže kažnjavanje onoga što oni i dio javnosti osuđuju, pa makar i prijedlogom o protuustavnom retroaktivnom djelovanju Kaznenog zakona, tada djeluju isključivo politički i populistički pragmatično, što se može razumjeti, ali im treba reći da znamo o čemu se radi.

Ad c) i d) Kad se ne bi radilo o neprihvatljivoj iznimci u cjelokupnom sustavu propisanih kazni u Kaznenom zakonu, ta bi se promjena mogla smatrati protutežom pooštrenju represije (za neka kaznena djela uklonjeni su posebni maksimumi novčane kazne, povišen je minimum kazne zatvora, a eto ovdje smo uklonili mogućnost primjene kazne zatvora!) Kažem: neprihvatljivoj, ali i neopravdanoj iznimci. Poznato je zbog čega se htjelo i inzistiralo na toj promjeni. O tome se raspravljalo ne jednom, pa i na znanstvenim i stručnim pravnim skupovima i u drugim strukama, prije svega u novinarskoj. O tome se jako brinuo i OEES, u skladu sa zaštitom slobode medija u Hrvatskoj, a i političari i ranija ministrica pravosuđa smatrali su da novinari ne smiju (ne trebaju) ići u zatvor. (Jedan ugledni književnik, ili što je već, javno nije priznao hrvatsko pravosuđe jer je osuđen zbog klevete, a novčanu kaznu jednoj novinarki kojoj je prijetio supletorni zatvor platila je u najboljoj namjeri izbjegavanja “međunarodnog skandala” - u Hrvatskoj se zatvaraju novinari ... - sama ministrica pravosuđa. A sve je, nažalost uslijedilo i nakon bitne promjene Kaznenog zakona novelom iz 2004. g. kad je novim člankom 203. KZ praktično uklonjena mogućnost počinjenja kaznenog djela protiv časti i ugleda “u novinarskom poslu” te u obavljanju drugih u tom članku taksativno navedenih djelovanja. Sasvim mala mogućnost uz tegobu tereta dokaza na tužitelju ostala je doista za onu osobu koja javno djeluje bilo da govori ili piše o nekome “samo s ciljem škoditi časti i ugledu” te osobe. Takva osoba zbog svog očito neprofesionalnog ponašanja ne spada u one koje bi trebalo na bilo koji način zaštititi, već zaslužuju i osudu svoje strukovne organizacije i profesionalnog etičkog povjerenstva, pa i javnosti. O tome je bilo dosta riječi. Kad se ipak smatralo da čl. 203. ne pruža dovoljno “transparentnu garanciju” da se novinari i drugi javni djelatnici koji se navode tom članku ne će bezrazložno izlagati opasnosti izricanja zatvorske kazne, u Ministarstvu pravosuđa izrađen je nacrt prijedloga kojim se predviđalo propisivanje s a m o novčane kazne za oko tridesetak najlakših kaznenih djela iz kataloga inkriminacija, a među njima i onih protiv časti i ugleda. Ujedno se u slučaju prisilne nenaplativosti novčane kazne predviđao za tako osuđene osobe rad za opće dobro bez njihova pristanka. Taj prijedlog ni radna, stručna skupina u Ministarstvu pravosuđa ni ugledni predstavnici sudbene vlasti nisu smatrali prihvatljivim pozivajući

se opravdano na mehanizam čl. 203. KZ kojim se otklanja potreba za tako značajnom promjenom u našem sustavu propisivanja kazni, a i prisila na rad za opće dobro smatralo se da nije u suglasnosti s općim standardima o ljudskim pravima i slobodama i poznatom Europskom konvencijom o tim pravima (Rim 1960.). Bilo kako bilo, od tog se prijedloga odustalo, kad, ne lezi vraže, pojavio se u novom obličju, sada ograničenom samo na tri kaznena djela. I to je postalo dijelom Kaznenog zakona. Respektirajući takvu volju zakonodavca, valja nam ipak primijetiti da je došlo do određenih nesuvislosti. Jedna od njih je neprihvatljivo minimalna razlika u posebnom maksimumu novčane kazne za običnu i javnu uvredu (čl. 199. st. 1. i 2. te za predbacivanje kaznenog djela obično i javno (čl. 202. st. 1. i 2.) - sto i sto pedeset dnevnih dohodaka, a druga u izjednačavanju običnog i javnog iznošenja osobnih i obiteljskih prilika propisivanjem novčane kazne za oba djela kao da su iste težine (čl. 201. st 1. i 2.). Sada se ponavlja i jednom otklonjena mogućnost ozbiljnog prigovora (pa možda i tužbe Sudu za ljudska prava u Strasbourgu) zamjeni novčane kazne radom za opće dobro bez suglasnosti osuđene osobe (čl. 52. st. 1. KZ). Pri tome treba upozoriti da je i u ovom propisu (valjda opet zbog "last minute" ponude) došlo do pogrešne formulacije čl. 52. st. 1. koji glasi: "(1) Kad novčana kazna izrečena za kazneno djelo za koje je propisana ta vrsta kazne..." što bi trebalo značiti u v i j e k kad je propisna ta vrsta kazne, pa i uz alternativno propisanu kaznu zatvora, a to se nije htjelo, i to je u suprotnosti s odredbom iz stavka 2. tog članka. I z o s t a v l j e n a je riječ "samo" jer ta odredba iz stavka 1. treba glasiti: Kad novčana kazna izrečena za kazneno djelo za koje je propisana samo ta vrsta kazne... No valja vjerovati da će se to lako ispraviti dodavanjem te riječi u jednom od narednih brojeva Narodnih novina, ali što će biti s ostalim sadržajima u toj glavi KZ-a? Kako opravdati da su npr. kaznena djela teške javne klevete počinjene ne od novinara i sličnih im djelatnika, već od susjeda ili "prijatelja" s posla i sl. ili iznošenja osobnih ili obiteljskih prilika koje mogu nanijeti teške patnje i izazvati brojne posljedice u hrvatskom kaznenom pravu lakša kaznena djela nego npr. oštećenja tuđe stvari (čl. 222.), oduzimanja tuđe stvari (ne krađa!) (čl. 221.) za koja su djela propisane osim novčane kazne i kazne zatvora do šest mjeseci. Zar su čast i ugled manje ustavne vrijednosti zaštićene kaznenim pravom od imovine koja se štiti tim navedenim kaznenim djelima i propisanim kaznama? Možda ta zakonska rješenja i nisu nesuvisla kako to ja mislim i pišem. Možda se nađe netko u teoriji kaznenog prava koji će naći prave odgovore i na ta moja, možda ipak, nesuvisla pitanja.

6. STAJALIŠTA KAZNENOPRAVNE TEORIJE I PRAKSE O NAJAVLJENIM I USVOJENIM PROMJENAMA KZ-a 2006.

Već sam u uvodnom dijelu ove rasprave konstatirao da se sve stručne i znanstvene rasprave o najavljenim promjenama u noveli KZ-a iz 2006. g. mogu smatrati relevantnim i za konačni tekst te novele. Pritom treba upozoriti da se one ne odnose na naknadne promjene u drugom prijedlogu i konačnom tekstu novele koje nisu bile u sadržaju prvog prijedloga. No budući da te naknadne promjene nisu imale bitan ili značajniji utjecaj na strateške kriminalnopolitičke razloge i ciljeve noveliranja KZ-a i na sadržaje koji su na temelju tih razloga i ciljeva oblikovani kao prijedlog novele, prijašnje rasprave o tim sadržajima i dalje nam ostaju od nepromijenjene vrijednosti

Što se tiče utjecaja teorije i prakse na oblikovanje sadržaja prvog prijedloga novele (listopad 2005.g.), valja predlagatelju priznati dobru namjeru da se jasno opredijelio za stručni i znanstveni pristup u oblikovanju novih zakonskih rješenja kojima bi se trebali ostvariti kriminalnopolitički ciljevi noveliranog Kaznenog zakona, što se može zaključiti iz ovog teksta u obrazloženju:

“Oblikujući tekst ovog nacrtu Radna skupina u Ministarstvu pravosuđa RH sastavljena od sudaca Vrhovnog suda RH, Županijskog suda u Zagrebu, zamjenika glavnog državnog odvjetnika i predstavnika Hrvatske odvjetničke komore, uz voditelja prof. dr. sc. Željka Horvatića, predsjednika Akademije pravnih znanosti Hrvatske, kao i kod prijedloga promjena iz 2004. g. uzela je u obzir sve predložene promjene u Zakonu o izmjenama i dopunama KZ iz 2003. godine koji je Ustavni sud RH ukinuo i rasprave o njemu u Hrvatskom saboru prije njegovog donošenja, stajališta druge Interkatedarske sjednice pravnih fakulteta, održane u Osijeku, referate i raspravu sa XVI. savjetovanja Udruženja za kazneno pravo i praksu o Zakonu o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, održanog u Opatiji, XII/2003., te sve primljene pismene i usmene prijedloge u tijeku rada u prvoj fazi i nakon toga. Sada su uzeti u obzir i rezultati istraživanja o tzv. zakonskoj i sudskoj politici kažnjavanja (točnije, o odnosu zakonom propisane i primijenjene represije prema počiniteljima kaznenih djela u RH) s povijesnim pregledom kod nas i komparativnim pregledom u drugim državama koje su u 2004.g. proveli Akademija pravnih znanosti Hrvatske i Hrvatsko udruženje za kazneno pravo i praksu (istraživanje uz savjetovanje o toj temi – Opatija, XI/2004., objavljeno u HLJKPP br.2/2004.), rezultate ispitivanja javnog mnijenja i pravosudnih djelatnika o dugotrajnim kaznama zatvora Instituta za društvena istraživanja ‘dr Ivo Pilar’ u Zagrebu, iz ove godine te prijedloge nadležnih ministarstava i drugih državnih tijela, sudova, državnog odvjetništva, odvjetništva i nevladinih udruga i organizacija, prije i nakon oblikovanja prvog teksta nacrtu u travnju 2005.g.” (Podcrtao Ž.H.)

Takvo polazno stajalište i njegovo dosljedno ostvarenje u suglasju je s preporukom Vijeća Europe o aktivnom sudjelovanju znanstvenih doprinosa u oblikovanju koherentne politike suzbijanja kriminala (kriminalne politike).⁷

Kad inzistira na pooštrenju represije prvenstveno u primjeni postojećih kaznenih okvira, predlagatelj se poziva na teoriju kaznenog prava i usvaja stajališta o neprihvatljivom generalnom ocjenjivanju tzv. "sudske kaznene politike". Zanimljivo je, ali i od osobite važnosti za ocjenu tih promjena, ispravno stajalište predlagatelja o toj takozvanoj "sudskoj politici kažnjavanja": "Kada se pak ocjenjuje tzv. kaznena politika sudova i raspravlja o primijenjenim kaznama u sudskoj praksi, valja upozoriti i na to da se kao 'djelovanje sudbene vlasti' može smatrati samo svaka, i to baš svaka, pravomoćna presuda za sebe, u nekom konkretnom i, po prirodi stvari, neponovljivom slučaju, i da se svakom takvom pojedinačnom presudom primjenjuje važeći kazneni zakon, a ne 'politika kažnjavanja'." Stoga, bilo koji statistički zbroj presuda za neko razdoblje ne može biti nikakva "politika kažnjavanja" sudbene vlasti, već samo pomoćni podatak za daljnju analizu "primjena odredbi kaznenog zakona o kažnjavanju počinitelja kaznenih djela". Zakonom su doduše propisane kazne za svako kazneno djelo, ali isti zakon svojim općim odredbama propisuje i faktički odmjerava i drugačije kazne za ta ista djela, samo što njihova primjena ovisi o nekim okolnostima koje se moraju ostvariti. O kojim se okolnostima radi, zakon je samo dao opću uputu i orijentaciju, a oblikuje ih u zakonskom smislu sudska praksa. To je onaj proces koji je u našoj kaznenopravnoj znanosti ovako opisan: "U zakonu je sadržan zametak sudske izreke, a u njoj zametak zakona. Zakonodavac se udaljuje od realnosti, a sudac se k njoj vraća... Osuda znači uvijek novo širenje zakona; zakon se javlja uvijek u novom liku... Pravni sadržaj sučeve izreke uvijek je za neki vremenski razmak ispred onoga od zakonodavca. On se nalazi između zakona od danas i onoga od sutra. Kako ima da, vezan zakonom, savlada konkretnu raznoličnost pojava, stvara uvijek nove kombinacije, kojima pravno rješava slučajeve, koje zakonodavac nije imao pred očima. Na taj način on može više izvaditi iz zakona, nego što je zakonodavac svjesno u nj stavio. Odmjeravanje kazne znači i konačno utvrđivanje zakonskog bića djela." (S. Frank)

Sustav propisivanja kazni u nekom kaznenom zakonu samo je odsječak cjelokupnoga kaznenog sustava određenoga kaznenog prava. Taj kazneni sustav dio je zakonodavnog dijela sustava društvene reakcije na određena ponašanja raznim vrstama kaznenopravnih sankcija. Riječ je, dakle, o tri međusobno povezana sustava: sustavu kaznenopravnih sankcija, kaznenom sustavu i sustavu propisivanja kazni. Osnovna načela kaznenog sustava izražavaju se u

⁷ "Provodeći politiku suzbijanja kriminaliteta, države se upućuju na savjete znanstvenika iz različitih područja koja se odnose na tu aktivnost." Točka f) Preporuke R(96) Odbora ministara VE državama članicama o kriminalnoj politici. Prema: Horvatić, Ž., op. cit. u bilj. 1.

općem dijelu kaznenog zakona, a sustav propisivanja kazni ispoljava se u njegovu posebnom dijelu. Konačno oblikovani sustav propisanih kazni za ukupnost inkriminacija u posebnom dijelu kaznenog zakona ne samo da ostvaruje osnovna načela kaznenog sustava već svojim sadržajem izvorno ostvaruje i sam taj kazneni sustav. Tako kazneni sustav u nekome kaznenom pravu ovisi ne samo o načelima i općim određenjima iz općeg dijela zakona već i o sustavu propisivanja kazni za kaznena djela iz njegova posebnog dijela. Sadržaj posebnog dijela kaznenog zakona, koji se odnosi na propisane kazne za svaku inkriminaciju i sve njih zajedno, temelji se na odredbama o kaznenom sustavu iz općeg dijela, ali se ostvaruje i prema nekim mjerilima koja su svojstvena za tzv. zakonsko odmjeravanje kazne. Oblikuju li se ta mjerila prema međusobnim odnosima značaja onih dobara koja se zaštićuju propisivanjem kaznenog djela, prema tradiciji, oponašanjem nekoga drugog zakona, uvažavanjem prijašnje sudske prakse ili prema nekim drugim čimbenicima, za ocjenu konačnog rezultata i nije bitno.

Propisivanje kazni u posebnom dijelu kaznenog zakona zakonodavna je djelatnost koja se u svom rezultatu naziva i zakonsko odmjeravanje kazne ili, kako ja to volim reći, zakonski izbor vrste i mjere kazne za pojedina kaznena djela. Taj izbor kazni pripisuje se “kaznenoj politici” zakonodavca ili “zakonskoj kaznenoj politici”. Ovoj se pak daje mjesto unutar politike suzbijanja kriminaliteta ili “kriminalne politike”. O zakonskom odmjeravanju kazne i zakonskoj kaznenoj politici raspravlja se uglavnom kad se ona suprotstavlja sudskom odmjeravanju kazni i tzv. sudskoj kaznenoj politici ili politici kažnjavanja. Zbog toga što je zakonsko propisivanje kazni za pojedina kaznena djela ne samo ocjena apstraktne društvene opasnosti tih djela već i uputa i nalog sudu da tom kaznom može i treba kazniti počinitelja djela, svako raspravljanje o propisivanju kazni moralo bi uključiti i probleme izbora konkretne mjere i vrste kazne počinitelju djela od strane suda. Valja nam na ovom mjestu reći da je povezanost i međusobna uvjetovanost zakonskog i sudskog izbora kazne ne samo neminovna već i stalno promjenljiva, i to upravo jednostrano. Dok je zakonski izbor kazne relativno stabilan i trajan, inertan i bezličan, sudski izbor mijenja se prema promjenama u društvu od vremena donošenja zakona do njegove primjene na neki slučaj možda i godinama kasnije, prilagođuje se posebnostima počinitelja, a nije bezličan ni s obzirom na osobnost sudaca. Taj izbor stalno izlaže ocjenjivanju i provjeri umješnost i pravednost zakonskog izbora kazne. Odnos zakonskog i sudskog izbora zbog toga je neminovno stalno s te strane, dakle, jednostavno promjenljiv. Pri tome ne treba smetnuti s uma da je u suvremenom kaznenom pravu, kao i mnogo puta u povijesti tog prava, učenje o izboru kazne počiniteljima kaznenih djela zapostavljeno. Nije riječ samo o učenju o odmjeravanju kazne od strane suda, kako se to često pogrešno shvaća, već i o odmjeravanju kazne u samom zako-

nu. To učenje još je uvijek “pastorče” kaznenog prava i takvo obilježavanje ne treba smatrati pretjeranim ili nevažnim.⁸

Nadalje, takozvanom kaznenom politikom valja smatrati pragmatične, kratkoročne (svakodnevne) zahtjeve za kaznenom represijom koje svatko tumači na svoj način, ali uz jednu zajedničku karakteristiku: vjerovanje da se tom represijom i njenim intenziviranjem postižu optimalni rezultati u suzbijanju kriminaliteta i ostalih kažnjivih ponašanja. Takvo shvaćanje tzv. kaznene politike uključuje i tezu da (pre)blagu kaznenu politiku valja smatrati glavnim razlogom nepovoljnih rezultata u suzbijanju kriminaliteta općenito ili nekog njegovog dijela.⁹

Nedvojbeno je ipak da je u mnogobrojnim prijašnjim istraživanjima i u posljednjem iz 2004. g. na temelju općih statističkih podataka i analizom konkretnih presuda dokazano da se godinama i decenijama ustaljene vrste i mjere kazni koje se izriču počiniteljima određenog kaznenog djela, odnos bezuvjetnih uvjetnih kazni i broj ublažavanja održavaju, manje-više, nepromijenjenima. Takvoj ustaljenosti sudske prakse ne bi bio potreban nikakav komentar kad se ona ne bi konstatirala i usprkos promjenama propisane kazne za neko kazneno djelo za koje se analizira kažnjavanje njihovih počinitelja. Te zakonske promjene kad je npr. riječ o kazni zatvora mogu biti u snižavanju ili podizanju najmanje ili najveće posebne mjere (minimuma ili maksimuma) propisane kazne ili drugim kombinacijama. Ako se npr. kaznena politika zakona za neko kazneno djelo ublažava, mogu se sniziti obje do tada propisane posebne mjere. (Od, uzmimo kazne zatvora 1 – 5 godina na 6 mjeseci do 3 godine i sl.) Zakonsku kaznenu politiku moguće je promijeniti na blaže ili strože promjenama samo posebne najmanje ili najveće mjere, ostavljajući onu drugu nepromijenjenom. (Od npr. 1- 5 godina na 6 mjeseci do 5 godina ili na 1 – 10 godina i sl.) Treba pri tome naglasiti da se kao temeljne orijentacije za težinu kaznenog djela smatraju samo gornje posebne granice, a donje služe samo za njihovo daljnje razlikovanje. Tako su, primjerice, dva kaznena djela s propisanim jednakim posebnim maksimumom kazne zatvora – deset godina, primarno jednako teška ili barem spadaju u istu skupinu kaznenih djela po njihovoj opasnosti za dobra i vrijednosti zaštićene kaznenim pravom. No, ako je za jedno od njih najmanja mjera jedna godina, a za drugo tri godine zatvora, može se smatrati da je voljom zakonodavca od ta dva teška djela teže ono sa strožom najmanjom mjerom kazne.

⁸ V. o tome Horvatić, Ž., Sustav propisivanja kazni u KZH (*de lege lata* i *de lege ferenda*), NZ 41/1989., i npr. Bruns, H J., Strafumessungsrecht. All. Teil, Köln-Berlin-Bonn-München, 1967., str. 41 i dr.

⁹ Horvatić, Ž., Problem odnosa u zakonu propisane i sudskim presudama primijenjene kaznenopravne represije prema počiniteljima kaznenih djela (zakonska i sudska kaznena politika), Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2004.

Analizom dugogodišnje prakse dokazano je da za sudski izbor kazne počinitelju nekog kaznenog djela nije od prvenstvene važnosti najstroža propisana mjera kazne za to djelo, već ona najblaža, što se vidi ne samo po tome što je najveći broj izrečenih kazni konstantno bliži posebnom minimumu nego maksimumu već i po tome što se ublažavanje kazne temelji upravo na toj najmanjoj propisanoj kazni za neko kazneno djelo zbog kojeg se sudi. U zaključku istraživanja iz 2004. rečeno je i ovo: "Ne bi se moglo znanstveno utemeljeno tvrditi da je za izbor najvećeg broja kazni u sudskoj praksi posebna najveća mjera propisane kazne, jer se ona izuzetno ili nikada ne izriče, irelevantna, ali se opravdano može smatrati da se ta mjera pri izboru konkretne kazne uzima manje u obzir nego najmanja mjera. Sve ovo odnosi se na primjenu istog zakona. Kad se zakon promijeni, i to tako da se za bilo koje kazneno djelo promijeni 'kazneni okvir', izbor kazne prema tom promijenjenom okviru ne će se bitno razlikovati od izbora prema ranijem, i to bez obzira na to da li je nova propisana kazna stroža ili blaža od ranije, i to osobito kada se razlika odnosi na posebni maksimum propisane kazne. On se ni ranije ni kasnije u pravilu 'ne dostiže'. Ako se u zakonu promijeni donja posebna mjera kazne za neko kazneno djelo, u praksi možemo razlikovati uglavnom dvije posljedice za sudski izbor kazne počiniteljima tog djela. Ako se najmanja mjera povisi, broj izrečenih mjera ranije i kasnije ne će se bitno promijeniti, ali će se do tih mjera po strožem zakonu doći primjenom instituta o ublažavanju kazne. Ako se pak najmanja mjera snizi, iste ili slične mjere izabranih mjera u sudskoj praksi održat će se i poslije promjena, ali bez uporabe propisa o mogućnosti ublažavanja propisane kazne. I u tom slučaju, usprkos, uglavnom, nepromijenjenog konačnog rezultata izabrane kazne (s ublažavanjem ili bez ublažavanja) stječe se dojam o većoj usuglašenosti zakonske kaznene politike i izbora kazni u sudskoj praksi."¹⁰

Ocjenjujući pak, najavljene promjene u noveli iz 2006. g., teorija kaznenog prava, između ostalog, smatrala je: "da predloženim promjenama u općem dijelu KZ nisu riješena određena pitanja koja još uvijek nisu izričito zakonski regulirana (pravni učinak neotklonjive zablude o okolnostima zbog kojih zakon predviđa oslobođenje od kazne) ili su prema važećim odredbama regulirana na nezadovoljavajući način (odredbe o zabludi o okolnostima koje isključuju protupravnost, počiniteljstvu i sudioništvu te o novčanoj kazni)", ali je ostale promjene koje se u najvećem dijelu odnose na pooštavanje represije (ograničenje dosadašnjih mogućnosti ublažavanja propisanih kazni, promjena kod smanjene ubrojivosti, dugotrajni zatvor prema mlađoj punoljetnoj osobi, produljenje maksimalnih trajanja nekih sigurnosnih mjera, ograničenje uvjetnog otpusta s izdržavanja kazne zatvora itd.) ocijenila "prihvatljivima".¹¹

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Tako npr. Bojanić, I., Promjene u općem dijelu Kaznenog zakona prema Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona iz 2005., Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2005., str. 327-244.

Praktičar iz Držanog odvjetništva, koji ima i teoretski pristup, raspravljajući o promjenama koje se predlažu ovom novelom u posebnom dijelu o mogućnostima njihovih učinaka na “sudsku kaznenu politiku”, uza sve rezerve i sumnje koje, opreza radi, temeljito obrazlaže, ipak smatra “da će predložene izmjene, budu li usvojene, utjecati na sudsku politiku kažnjavanja, ali prvenstveno za kaznena djela za koja je predviđena kazna zatvora viša od pet godina.”¹²

Sva ta i druga stajališta teorije kaznenog prava i onih koji praktično primjenju to pravo u svakodnevnoj djelatnosti svih dijelova sustava kaznenog pravosuđa, a osobito sudbene vlasti, imat će, bez sumnje, utjecaj na ostvarenje kriminalnopolitičkih ciljeva i poruka koje je zakonodavac ispoljio u posljednjim promjenama Kaznenog prava iz 2006. g. (Između ostalog, valja i na kraju ponoviti: “ostvarenja ciljeva sustavne politike redukcije i suzbijanja kriminala kaznenim pravom kao kriminalnopolitičkog instrumenta zaštite temeljnih ustavnopravnih vrijednosti, ljudskih prava i sloboda usuglašenog s najaktualnijim europskim i svjetskim standardima za univerzalno suprotstavljanje svim oblicima kriminala.”)

Valja biti strpljiv i pomno pratiti primjenu tih promjena pa tek nakon razumnog vremena ocijeniti koliko su i kako te promjene djelovale na ostvarenje temeljnih ciljeva propisivanja i primjene kaznenopravne represije. Koji su to ciljevi, i koji su nesporazumi o njima svakodnevno uočljivi u teoriji i praksi kaznenog prava i drugih kaznenih znanost, i kod političara u izvršnoj i zakonodavnoj vlasti i u široj javnosti, već je sasvim druga tema kojoj nije mjesto u ovom prikazu.

¹² Novosel, D., Pregled predloženih izmjena Kaznenog zakona - posebni dio, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2005., str. 345-376.